

ques: Xixona quedà per a l'antiga, enfront d'Alacant que ho fou llavors per a la novella.

Muntaner, enumerant les poblacions preses per Jaume I el 1240: «enca a pres Serra Alocau --- Castalla, Tibi, Ibi, *Sexona* e d'altres locs molts qui són d'aquelles parts» (§9, ed. Casac. II 30.17).

1351: *Sexona* (CoDoACA XII, 266). 1328: *Sexona*. 1331: *Sexona* (BABLIV, 173). 1414 (en català) *Sexona* (E. Julià, BRAE VIII, 329).

La forma amb X- inicial, assimilada a la -x- interna, no apareix fins després de l'Edat Mitjana: el cens de 1609 troba 65 cases de cristians vells a *Xixona* i *Torre de les Maçanes* (Reglà, p. 112), l'avaluació governativa de c. 1600: *Xixona* amb 564 (*El Arch.* IV, 388.6), i ja no figura en els censos de moriscos del S. XVI. SSiv., *Nom.* 66 creu que «su cristiandad trae su origen de la Conquista».

Naturalment no en diu res el *Rept.*, no havent-se consolidat la possessió cristiana fins després del segle XII. Però hi llegim notícia d'un rafal, en terme de la ciutat de València: «rahal *Saxon*» (Bof., p. 279) que em sembla reflectir el nom d'un gentilic en -i, format en àrab, amb el conegut sufix -i i el retrocés de l'accent, segons la norma vulgar, darrere vocal llarga. Biblgr. en Lz. Vargas I, 93, i la inèdita que indiquen Figueres Pacheco (*GGRV*); Chabàs, *El Arch.* VII, 56, i SSiv.

No hi ha cap dada fidedigna per creure que Xixona havia dut un nom ibèric «Asena», ni tan sols podem comptar que tal nom —fos d'on fos— hagi estat ben desxifrat en els seus caràcters ibèrics. Encara menys realitat deu tenir un *Sosa* que hom troba en la «Hitación de Wamba», text apòcrif.

ETIM. Bé podem dir que res se n'ha escrit (silenci poruc en *AlcM*; simple diagnòstic «mossàrab» en *E.T.C.* I, 235). Però basta comparar dues fotografies ben accessibles de Saix i de *Xixona* (p. ex. les que publica *GGRV*, p. 943) per tenir-ne una lúcida intuïció: d'una banda les cases de Saix (28 k. a l'O. de Xixona) enfilant-se entorn d'una enorme roccassa; d'altra banda el joiós caseriu de Xixona, dessota la grandiosa muntanya de la *Penya de Xixona*, que les domina des de més alt. Crec en efecte, que així com Saix ve palesament del ll. SAXUM 'penyal', damunt aquest mot es crearia un derivat *SAXO-ONEM, mitjançant la term^o -O, -ON, comuna a tants noms de poblacions hispàniques: *Barcino*, *Tarraco*, *lluro*, *Celso* (>*Solsona*), *Stipo* (>*Estepona*), *Ulisipo* (>*Lisbona*, -*boa*) etc. D'on regularment *Seixona*, tal com *Barcelona* etc. i l'assimilació recent *Xix-* com en el vulgar *xixanta* per *seixanta*.

Rebutjo com infundada i enganyosa la pensada que havia tingut d'equiparar-lo amb NLL francesos, com *Sissonne*, cap de cantó prop de Caen (dept. Aisne) que Dauzat (*Les Noms de Lieux*, 127) dóna com llocs poblats per saxons; cf. *Seixona*, *Duc de* (f.

267v.) traduïnt el *Dux Saxoniae* de l'original llatí en la *Legenda Aurea* de Voragine (p. 181). Mera coincidència, si bé potser no del tot casual, perquè els nostres traductors cuixanencs de fi del S. XIII prou devien tenir notícia de la *Xixona* valenciana, per altres freres que anirien a la rica vila a convertir moriscos.

Xixons V. Xeixar

XO

XO, i els seus compostos, pròpiament són NPP. Malnoms de carreters i gent de tragí. Formats amb la interjecció *xo* per pasar, o exhortar els animals. *Bernat Xo*, cogn. pallarès, en el Capbreu de 1602 de Rialb (cogn. d'un home de Surp, 65r^o). Variant *Xoi* a Finestrat: Corral de Miquel de *çóji* (xxxv, 134.1). Font de *çóji* a Orxeta (xxxxv, 100.7). *Çobíu* NP a Castelló de Farfanya (xLVI, 57.28) <*çó*, cap-viu! crit d'alerta. Cal *šūžāi* a Castell de l'Areny, tractant de vell l'animal o el traginer. «En *šumák*» NP en el Baix Empordà (xxii, 88.12) < *xo*, *mak* = *matxo*. Còrrec d'un *šulibán* a l'Albera (xxiv), interpel·lant els llibants que subjecten l'animal.

XOCA, amb derivats, i XOCAINET i noms anàlegs

«Alqueria de *šōka*», que trobo en el terme d'Alfara del Patriarca (xxx, 77), no lluny de la ciutat de València. Del mossàrab *čoka* «tronco de árbol» (*chup Alc.*, Dozy, *Suppl.* I, 385b, Simonet); *čoca* 'porra' (J. Roig, *Spill* v. 3031): del pre-romà TSUCCA, que ha donat el cat. *soca* (fr. *souche* etc.) (*DECat.* VII, 987a39, 47, 22ss. etc.) El qual quedaria com a NL en sentit col·lectiu. Localment també en forma no mossàrab: *Soques* mas del te. de Penàguila (986b50).

DERIV. la *Čokéra*, pda. munt. del te. de Lutxent (xxxI, 19.19), ja prop de la r. de Benicolet, al N. del Pla dels *Minerets*, en var. deturpada: *Chopera* (IGC 3° x38^o56-57) deriv. semblant a la de l'aran. *Soquero* nom d'un gran bosc, sector de la vasta selva de *Baricauba* (PVARGc, p. 55.22); masculí així mateix en el «Pla de *čokéro*» te. de Xixona (xxxv, 85, 25).

El Xoquet, pda. munt. del te. de Benilloba (xxxiii, 157.24), que apareix aplicat també com nom d'un morisc de Senija en l'a. 1600 (xxxiv, 167.6), i avui, a Benissa: casa Pepe *čokét* (xxiv, 94.24): però fou primer NL format amb el sufix col·lectiu -ETUM, que devia continuar viu en mossàrab.

EL XOCAINET (1959, xxii, 17 bis), sembla ben clar que es relaciona amb els anteriors; no tan clar, però, en l'aspecte morfològic. Oït *El čokajnet*, com una